

Anotace

Projekt “Hospodář 2025 “ v rámci Akčního plánu KK EVVO hl. m. Prahy na období 2022 – 2025, nabízí realizaci kvalitních vzdělávacích programů EVVO ve školách a školských zařízeních. Předmětem je systematická podpora realizace EVVO na školách prostřednictvím ekologických výukových programů (EVP) i dlouhodobých vzdělávacích programů a projektů (DVP).

Formou zážitkové pedagogiky při práci s hospodářskými zvířaty rozvíjíme ekologickou výchovu zejména předškolních a školních dětí a mládeže a zároveň podporujeme přechod k ekologickému zemědělství v městské části s vysokým podílem zemědělské půdy.

II. Závazná osnova projektu:

20. a) Výchozí stav problému a místo realizace projektu

Rámcové vzdělávací programy pro všechny úrovně vzdělávání zavazují mateřské, základní a střední školy k realizaci environmentální výchovy. Stejně tak k tomu pražské školy zavazuje Krajská koncepce EVVO, která pro cílové skupiny dětí a mládeže stanovuje jako specifický cíl do roku 2025 zvýšit kvalitu EVVO na školách, posílit klíčové kompetence EVVO u dětí a mládeže ve školním i mimoškolním prostředí a zlepšit jejich vztah k životnímu prostředí a jednání v jeho prospěch.

Projekt napomáhá zejména naplňování zajištění výuky v bezprostředním kontaktu s přírodou.

Ve strategických dokumentech jsou výukové programy u všech stupňů škol zmiňovány jako jeden z důležitých prostředků realizace ekologické výchovy. Pro mnoho škol je to v podstatě jediná aktivita, která je v rámci ekologické výchovy realizována. Bohužel, výzkumy i sdílená praxe poskytovatelů EVVO napovídá, že dopad krátkodobého programu je velmi malý, zvláště pokud není napojen na běžnou školní výuku. Mnohem větší dopady mají dlouhodobé a soustavné programy, kdy se děti mohou opakovaně vracet na stejné místo.

Mezi PP U Závisti a PR Šance udržujeme louku o rozloze 11000m² na které chováme dojnou krávu jerseyku, koně a ovečky i kozy. Zároveň zde obhospodařujeme malá políčka formou trojpolního hospodaření. V OP PP Podbabské skály obděláváme 1500m² políčko. V katastru Nebušic budeme udržovat parcelu orné půdy, která se používá na pastvu koní. Dle zemědělské praxe, musí být 1 x za pět let louka zoraná, z toho důvodu budeme 1x za rok orat 1/5 dané plochy v rámci EVVO, viz 37. smlouva s propachtovatelem MČ Nebušice.

V předchozích 10 letech jsme obdobné EVP realizovali vždy ve dvou projektech a to “Ovečky“ a “Péče pražských škol o pražské přírodní památky“. V současnosti jsme programy začlenili do jednoho projektu pod názvem “Hospodář“.

Dlouhodobá rozvíjející se spolupráce s pražskými základními školami nám umožňuje takto profesně náročný projekt realizovat v rámci EVVO základních škol.

Jedná o **dlouhodobé vzdělávání dětí v terénu**. Výuka probíhá v přírodně zajímavé lokalitě, účastníci během ní poznávají a především prožívají **skutečnou symbiózu a kooperaci mezi člověkem, živočichem, rostlinou a krajinou**. Děti v praxi zažijí, tak říkajíc vezmou do vlastních rukou, každodenní práci našich předků. Během projektu děti poznávají, v jak velkém a intenzivním sepětí s přírodou a krajinou dříve lidé žili.

Ekologickým trojpolním hospodařením, orbou s koněm, setím obilí, vláčením pole i travnatého drnu koňskými branami, pěstováním brambor, výřezem invazních křovin, žáci zvyšují biodiverzitu daných lokalit.

20. b) Věcný popis navrhovaného projektu

Na políčkách žáci obhospodařují půdu polními pracemi s koněm. Následně pak sejí a sklízí obilí, medonosný úhor, pohanku, sází, oborávají a vyorávají brambory.

Stejně jako naši předci v předešlých stoletích hospodaříme trojpolním hospodařením.

Kromě polních prací si děti vyzkouší řemesla mlynářské, pekařské, péči o dojnou krávu, koně, ovce i kozy. Z čerstvě nadojeného mléka vlastnoručně stlučou máslo, vyrobí sýr, ostříhají ovce, zpracují ovčí vlnu.

Vlastní poznatky ze zemědělské činnosti využívají účastníci přímo ve školách. **Třídy mají k dispozici pracovní listy**, které je seznamují se zemědělskou činností. Vytváří si humus k setí, pozorují klíčící obilí, učí se rozeznávat různé druhy obilí. V případě, že si obilí zasejí na školním záhonku, budou po stanovenou dobu pozorovat růst obilí a zaznamenávat do PL jednotlivé fáze růstu obilniny. Kromě pečení chleba si budou moci děti část úrody zpracovat i ve školách. Tak jako již v předešlých projektech budou děti péct ve škole perníčky, z brambor si usmaží placky .

Projekt má 4 **tématické bloky**

I. Od hroudy k chlebu

II. Pěstování brambor

III. Cesta mléka

IV. Ovečky

I. blok Od hroudy k chlebu

má **4 programy ve škole** (s metodickými a výukovými listy-viz. ML+PL) a **2 stěžejní programy v terénu**.

Programy ve škole:

1. program: **Kuřátko a obilí**
2. program: **Žížalí farma**
3. program: **Klíčení osení**
4. program: **Záhonek-zrytí, osetí obilím a sklizeň**

Programy v terénu:

1. program: **Orba pole s koněm a setí obilí**
2. program: **Mlat a mletí obilí, pečení chleba**

II. blok Pěstování a sklizení brambor

má 2 programy ve škole a 3 v terénu:

Programy ve škole:

1. program: **Zrytí záhonku a sázení brambor**
2. program: **Sklizeň, vykopání brambor**

programy v terénu:

1. program: **Orba pole s koněm a sázení brambor**
2. program: **Plečkování s koněm-oborávání a pletí brambor**
3. program: **Vyorání brambor**

III. blok Cesta mléka

program v terénu

1. program **Cesta mléka**

IV. blok Ovečky

program v terénu:

1. program: **Ovečky**
2. program: **Stříhání ovečky**

program ve škole:

1. program: **Ruční práce s ovčí vlnou**

Popis jednotlivých programů:

I. blok Od hroudy k chlebu

má **4 programy ve škole** (s metodickými a výukovými listy-viz. příloha) a **2 stěžejní programy v terénu:**

Programy ve škole:

1. program: **Kuřátko a obilí.**

S využitím metodických a pracovních listů žáci prostřednictvím dramatizace básničky Františka Hrubína poznají různé druhy obilovin, typy klasů, kde a jak se obilí pěstuje. Program děti připraví na program č. 4 osetí záhonku čtyřmi druhy obilí.

Časová náročnost: 5 x 45 minut, z toho 1 hodina výtvarná výchova

2. program: **Žížalí farma.**

S pomocí žížal a kompostu vytvoří žáci humus vhodný k osení a vše zaznamenají do pracovních listů.

Časová náročnost 1x 45 minut

3. program: **Klíčení osení.**

Na navlhčené vatě i v připravené zemině, (případně s humusem, který si vytvořili) ve škole nebo na záhonku nechají žáci klíčit semena. Obojí potom budou pozorovat a do badatelského deníčku si zapisovat fáze růstu.

Časová náročnost: 1-4x 45 minut + 2 týdny (ve škole)-nebo 3 měsíce pozorování (školní záhonek)

4. program **Zrytí školního záhonku, osetí obilím a sklizeň**

První školní rok žáci rýčem zryjí záhonek a zasejí čtyři až pět druhů obilí. Tak mohou u školy pozorovat, jak jim obilí roste na poli, zaznamenávat do pracovních listů data, fáze růstu (kdy obilí

vyklíčí, kdy se na stonku objeví 1,2 kolénko atd.) a navíc na podzim poznají čtyři základní druhy obilí- pšenici, žito, ječmen, oves. (poznávání druhů obilí na záhonku pak využívají i žáci z tříd, které se projektu nezúčastnili).

Druhý školní rok na podzim obilí ze záhonku sklídí (program pak plynule navazuje na venkovní programy “Orba pole s koněm a setí obilí” a “Mlat, mletí obilí, pečení chleba”.

Roční období: setí jařin-březen, duben,

svatojánské žito-červen

ozimu- září, říjen

Časová náročnost programu: 2x 45 min. hodin rytí a setí, 2x měsíčně pozorování fází růstu jednotlivých druhů obilí

Programy v terénu:

1. program: Orba pole s koněm a setí obilí

Program probíhá v terénu. Je vhodný pro žáky 2-9 ročníku. Na úvod žákům vysvětlíme, jak z jednoho zrna vyroste klas plný zrní a co vše nás čeká, než zrní proměníme v chléb.

Žáci si zkusí rýt půdu rýčem, potom si vyzkouší orat vlastnoručně taženým pluhem. Třída žáků „zapřáhne“ lano od pluhu do svých rukou.

Po těchto pokusech zorat políčko vlastní silou přijde na řadu hlavní část programu-orba s koněm.

V krátkosti žákům povíme, proč a jak člověk ochočil koně, jak probíhá jeho výcvik a co společně dokáží. Pak jim předvedeme názornou orbu pluhem zapřaženým za koně. Používáme pluh obracák s nastavitelnou hloubkou orby. Po ukázce si každý žák sám, jeden po druhém, vyorá svou vlastní brázdu pluhem taženým koněm. Koně vede zkušený koňák a při pluhu asistuje žákům náš lektor, aby brázda byla rovná a správně hluboká.

Po orbě přijde na řadu ruční setí obilí. Pomocí jednoduchého popěvku se žáci snažit držet krok a rytmus rozhazování zrní správným stylem i směrem. Je krásné vidět, s jakým prožitkem děti krácejí po půdě, kterou samy zoraly a rozsévají ze svých dlaní obilí. Po osetí pole uvláčíme bránami.

Dle ročního období sejeme jařinu, ozim nebo i svatojánské žito:

Na vymýcené ploše se počátkem léta, okolo svatého Jána, zaseje tento druh žita na vymýcenou paseku. Do podzimu se spásá tak, že ovce nedovolí žitu jít do květu (pokud stádo není, lze kosit kosou). Žito je odolné a nenáročné. Pod povrchem pod zemí se rozkoření, z jednoho zrna vyroste více stonků, následně více klasů. V dalším roce pak dosahuje výšky 180-200 cm. Toto žito je vhodné do zaplevelené, chemicky neošetřované půdy.

Roční období: jařiny-březen, duben

medonosný úhor-květen

svatojánské žito-červen

ozim-září, říjen

Časová náročnost programu: 180 minut

2. program: **Mlat a mletí obilí, pečení chleba.**

Tento program probíhá ve skanzenu v Archeologickém parku v Liboci pod Bílou horou v Praze 6.

Brzy z rána v 6 hodin lektor rozdělá oheň v hliněné peci a začne ji roztápět.

Po příchodu třídy, kolem deváté hodiny, program začne ukázkou starých roubených staveb a odborným výkladem, jak vypadal život rodiny v takovém stavení.

Potom žáci na mlat položí snopy obilí do kruhu klasy k sobě. Přitom si uvědomují, že každý jeden klas plný zrní, vyrostl jen z jednoho každého zrnka, které ze svých dlaní při setbě rozhodili po poli. Následně žákům stačí jen ukázat, jak budou zrno cepy mlátit a od plev čistit i jak se mele mouka na různých typech ručních mlýnků. Obilí pak sami vymlátí cepy. Vymláčené obilí i s plevami přesypávají z hrnku do hrnku a přitom do přesypávající se směsi zrní a plev zdatně foukají. Tím odfouknou lehčí plevy od zrní. Pak čisté zrno drtí na kameni nebo melou na kamenných i železných mlýncích na mouku.

Průběžně si vyzkouší řezání, štípání a přikládání dřeva do pece.

Hodinu a půl před koncem programu vymeteme uhlíky a popel z roztopené pece. Nasázíme do pece malé bochánky a upečeme z nich chléb. Kynuté těsto je z mouky, kterou namlela předchozí třída, neboť těsto zaděláváme den předem, aby stihlo dobře vykynout.

Každá třída tedy přenechává 1 kilogram té "své" namleté mouky na těsto pro další třídu, která přijde na řadu při dalším programu. Množství mouky, které žáci namelou nad 1 kg si mohou odnést do školy. Tento směnný obchod v žácích vyvolává tolik nadšení, že se při práci mnohdy odmítají zdržovat svačinou.

Po nasazení bochánků do pece pokračujeme s mlácením, mletím a čištěním obilí. Když se po 45 minutách pec otvírá a žáci kolem ní stojí a vyndávají se upečené bochánky chleba, je možno v jejich očích spatřit, že prožívají zábavné poučení o přírodních tajemstvích.

Roční období: od dubna do listopadu

Časová náročnost programu: 180 minut

II. blok **Pěstování a sklizení brambor**

má 3 programy v terénu a dva ve škole:

programy v terénu:

1. program: Orba pole a sázení brambor

I u brambor si žáci vyzkoušejí sami rýt. Táhnout pluh vlastní silou a pak s nadšením a odvahou orají s pluhem taženým koněm. Do zoraného a uvláčeného pole si oradlem tzv. šipkou, taženou koněm udělají brázdu na sázení brambor. Do ní sází naklíčené sadbové brambory na vzdálenost svých dvou stop. Poté brázdu zahrnou hráběmi a bránami.

Roční období: březen, duben

Časová náročnost: 180 minut

2. program: Plečkování s koněm-oborávání a pletí brambor

Po jarní výsadbě třídy přijdou brambory plít, oborávat koňskou plečkou a okopávat motykou. S koněm jde pletí snadno a rychle, za jednu návštěvu oboře a vypleje třída svoji brázdu i brázdy ostatních tříd. Podle okolností se pole oborává cca 3- 4 za sezonu.

Roční období: květen, červen, červenec

Časová náročnost: 120 minut

3. program: Vyorání brambor

V září žáci odklidí z pole uschlou nať a brambory vyorají koňským vyorávacím pluhem na brambory. Žáci jsou překvapení kolik brambor vyrostlo v místě, kam zjara položili jednu naklíčenou bramboru. S motykami pak žáci s loveckým nadšením pečlivě dohledávají zapomenuté, nevyorané brambory a sbírají je do kýblů. Žáci se promění ve zlatokopy. Jsou třídy, které si tento blok 2 programů objednájí během I. stupně 2x.

Roční období: září

Časová náročnost: 180 minut

Programy na školní zahradě, ve škole:

4. program: Zrytí záhonku, sázení, pletí a sklizeň brambor

Tento program většinou s 1.třídou jako přípravu k polním pracím ve vyšších ročnících. Třída si sama zryje, vypleje školní záhonek a zasadí brambory. Během jara je chodí plít, případně zalévat. Na podzim si je vykoupou a zpracují.

Časová náročnost: 2 x 45 minut (jaro-rytí+sadba, podzim- sklizeň), + 3x za rok 45 minut pletí

III. blok **Cesta mléka**

programy v terénu:

1. program **Cesta mléka**

Žáky seznámíme s naší krávou jerseykou Eliškou. Povíme si jak se o ní ně starat, připravíme krmení. Ukážeme jak správně ošetřit struky na vemeni před a po dojení a kravičku podojíme. Kýbl nadojeného mléka předáme dětem, ty jej nalijí do staré zrestaurované funkční odstředivky na mléko, kterou klikou vlastnoručně roztočí. Po chvíli jim zdolního kohoutku začne vytékat odstředěné mléko, z horního oddělená smetana. Smetanu si odeberou do máselníček, v kterých si vlastnoručně stlučou své vlastní máslo. Zbytek odstředěného mléka za stálého míchání děti zahřívají, přidají ocet a vyrobí si sýr panýr.

Roční období: od března do listopadu

Časová náročnost programu 180 minut

IV. blok **Ovečky**

2 programy v terénu:

1. program: **Ovečky**

Projekt reflektuje potřeby a možnosti cílové skupiny, tj. dětí ze ZŠ a MŠ a to jim blízkou formou hry. Obsah programu se snaží seznámit děti nejen s přírodou a péčí o stádo ovcí a koz, ale také s reáliemi a kulturními zvyky našich předků.

Děti přicházejí na program motivované a seznámené s našimi výukovými listy, které souvisí s prací pastevců a s tradicí chovu ovcí a koz. Na místě je v krátkosti seznámíme s danou lokalitou.

Prvním úkolem v programu je nalézt spícího pasáčka, na kterého se děti těší od chvíle, kdy si o něm přečetly v legendě „O zakletém spícím pasáčkovi“ v přípravné hodině ve škole.

Z našich výukových listů znají některé písničky, které si pastýř zpíval při práci, a znají i jeho osudovou chybu, kvůli níž je zakletý do věčného spánku. Spící pastýř čeká, až jej přijdou děti s ovečkami vysvobodit. Postava pastýře je pro děti dobrou motivací, která především těm nejmladším pomáhá udržet kontinuitu programu.

Mnohé ze současných pražských dětí se ocitnou poprvé v situaci, kdy v divoké přírodě, stojí tváří v tvář volně vypuštěným zvířatům, která znají pouze z vyprávění. Efekt osobního setkání s ovcemi a kozami, je prohlouben počátečním krmením ovcí a koz doneseným suchým pečivem, naškubanou trávou, nalámanými větvičkami křoví, čímž dojde k překonání prvotní nedůvěry a vzájemnému seznámení

V krátkosti zahrajeme, zopakujeme kolektivní hry na ovce a hlídací psy, které třídy znají z našich metodických listů ze školy (viz. příloha ML+PL OVEČKY)

Po těchto hrách otevřeme stádu elektrický ohradník, děti jak na povel zmlknou a s napětím čekají na zlatý hřeb programu, ukázkou vedení stáda vycvičeným pasteveckým psem.

Pes dostane klidným hlasem povel: „Přiveď !!!“ Děti se zatajeným dechem obdivně hledí na práci,

kteřou jim pes předvádí. Po této ukázce pes zažene, vrátí stádo do ohradníku a další aktivitu programu převezmou děti do svých rukou a nohou. Do akce jdou se smíšenými pocity nadšení, dobrodružství, ale i velké odpovědnosti, zda budou stejně dobré jako vycvičený pes.

Dříve či později děti ale pochopí, že se pustily do úkolu, který je nad síly nezkušeného člověka. Zvířata jim zmizí v křoví nebo za obzorem. Některé děti mají situaci za prohranou, jiné prosebně vzhlíží k lektorovi se psem.

Když následně dojde k praktické spolupráci se psem, děti se nestačí divit. Nedočkavému psu stačí dát potichu jednoslovný pokyn, případně mu jen rukou naznačit, že může stádo přihnát a on vyrazí. Nejprve běží úplně jiným směrem, než kterým zmizelo stádo. Děti v tu chvíli propadnou úplně beznaději, že se pes vydal špatným směrem, ale zkušený pes dobře ví, co dělá, že si takto situaci ulehčuje. Díky svým pasteveckým genům i zkušenostem, stádu nadběhne. Obíhá jej rychle a s rozvahou, aby se rozběhnutá zvířata zastavila, ale zároveň, aby nespustil dominový efekt splašeného stáda. Když už se nachází i nejvzdálenější ovce, koza mezi psem a pastevcem, je slyšet štěkot a vidět ovce a kozy, jak se shlukují do stáda mířícího zpět na danou lokalitu. Pes stádo aktivně obíhá a vede k dětem.

Všichni účastníci programu si uvědomí, že jediný pes je ten kdo zvládá najít a přivést utečené stádo a dovést jej (i s dětmi a učitelem) k spícímu pastýři. Děti nevěřícně hledí, s jakým nadšením a suverenitou pes ovládá stádo ovcí a koz. Pes již není domácí mazlíček, stal se z něho vůdce stáda, ke kterému mají obdiv a úctu.

Následně je pastýř probuzen a dochází k dialogu a konfrontaci mezi minulostí (jak se žilo před 300 lety) a současností.

Pokud to situace dovolí, tak na závěr se probuzený pastýř snaží vydojit kozu. Ovšem koza mu přes všechnu jeho manuální zručnost, kterou ani po třistaletém spánku nezapomněl, odmítá mléko dát. Až když si děti vzpomenu na písničky, které znají z legendy (viz. příloha-„ML+ PL OVEČKY“) a začnou písničky zpívat, “ocení naslouchající koza“ jejich zpěv vypuštěním mléka ze svého vemene. Děti, vidouce, jak z vemene teče mléko, zapomenou zpívat a je slyšet, jak čerstvé mléko crčí do hrnku. Utichne zpěv, mléko přestane téct a až když děti začnou opět zpívat, koza opět z vemene pustí mléko. Takto jsou děti iniciovány do života našich předků a tajemství přírody se otiskne do jejich povědomí.

Roční období: od března do listopadu

Časová náročnost programu: 60 až 180 minut

2. program **Stříhání ovečky**

Stříhání ručními nůžkami je velmi oblíbená činnost. Blízký kontakt se zvířetem ve formě prospěšné a žádoucí činnosti, kterou stříhání vlny z ovcí bezesporu je, bývá pro žáky silný zážitek. Vlnu si odnesou do dalšího programu - Ruční práce s ovčí vlnou

Roční období: jaro

Časová náročnost programu: 120 minut

program ve škole

3. program: **Ruční práce s ovčí vlnou**

Žáci ve třídě zpracovávají vlnu různými technikami. Hřebeny na ovčí vlnu ji češou. Zkusí si předení na kolovrátku, tkají na ručním stavu, filcuji vlnu na sucho i na mokro a vyrábějí z ní řadu různých výrobků od ozdobných kuliček, náušnic, oveček až po filcované a tupované obrazy tzv. gobelíny. Výrobky dělají částečně i z vlny, kterou si sami nastříhali z oveček v předešlém programu. Výsledky svých badatelských objevů flory a fauny z přírodní památky si zaznamenají v podobě tapiserie z barevné vlny-obrázky květín, motýlů apod.

Roční období: celoročně

Časová náročnost programu: 2 x 45 minut

20. c) Předpokládaný termín zahájení a ukončení projektu a termíny hlavních etap projektu

Projekt začne v září 2025 a poběží do listopadu roku 2026. Hlavní části projektu budou realizovány od jara do podzimu podle zemědělského kalendáře.

Termíny realizace programů jsou následovné:

I. blok Od hroudy k chlebu :

1. program: Orba pole a setí obilí:

jařiny-**březen, duben**

úhor medonosný-**květen**

svatojánské žito-**červen**

ozim-**září, říjen**

2. program: Mlat a mletí obilí, pečení chleba-**od dubna do listopadu**

Ve škole:

1. program: Kuřátko a obilí: **celoročně**

2. program: Žízálí farma: **jaro (případně podzim)**

3. program: Klíčení osení: **jaro**

4. program Zrytí, osetí obilím a sklizeň školního záhonku: **jaro, podzim**

Pěstování a sklizení brambor:

1. program: Orba pole a sázení brambor-**duben**

2. program: Oborávání a pletí brambor-**květen, červen, červenec**

3. program: Vyorání brambor-**září**

Ve škole:

4. program: Zrytí záhonku, pěstování a sklizeň brambor: **od jara do podzimu**

5. program: Smažení bramborových placek a uvaření bramborového guláše: **celoročně**

III. blok Cesta mléka

1. program: Cesta mléka -**od března do listopadu**

IV. blok Ovečky

1. program Ovečky-**od března do konce listopadu**

2. program: Stříhání vlny z oveček-**duben, květen, červen**

3. program: Ruční práce s ovčí vlnou – **celoroční**

20. d) Výstupy řešení

Třídy si většinou vyberou časovou posloupnost, pořadí bloků a jejich programů následovně :

1. V MŠ a první třídě ZŠ z bloku Od hroudy k chlebu programy v areálu vlastní školy, především hospodaření na záhonku
  2. V druhém školním roce zasejí jařinu nebo ozim
  3. V třetím školním roce na podzim ukončí blok Od hroudy k chlebu upečením chleba a na jaře zasadí brambory,
  4. Ve čtvrtém školním roce brambory vyorají
  5. V pátém roce sklízí svatojánské žito
- Blok Ovečky i blok Cesta mléka absolvují MŠ i ZŠ

- Děti si uvědomí nepostradatelnost půdy pro náš každodenní život.
- Zvýší si manuální zručnost, vybudují si vztah k lidské práci.
- Uvědomí si souvislosti vztahů mezi péčí o zemědělskou půdu, chovem hospodářských zvířat a životem lidí.
- Děti si budují dovednost bezpečného kontaktu s hospodářskými zvířaty.
- Pochopí význam hospodářských zvířat pro život.
- Poznájí základní potřeby hospodářských zvířat.
- Dokáží vysvětlit jak vznikají mléčné výrobky a jak to souvisí s životem dojníc.
- Poznájí souvislosti mezi ročními obdobími a zemědělským kalendářem.
- Během projektu budou dělány informační materiály, obnovovány a doplňovány webové stránky.
- Využijeme výukové a metodické listy a evaluační dotazníky.

Počet programů/účastníků při kterých budeme lektorovat **v terénu** i ve školách během projektu bude přibližně **100 programů** , kterých se zúčastní **celkem 2100 žáků**.
(z předchozích projektů vychází průměrně 21 účastníků na program, s průměrnou délkou programu 150 minut , 3 výukohodiny)

V rámci projektu dlouhodobě spolupracujeme se školami:

ZŠ Zbraslav, ZŠ Smolková, ZŠ Na Beránku, ZŠ Angelova, ZŠ Curie, ZŠ Waldorfská Jinonice, ZŠ Letohradská, ZŠ Na Beránku, komunitní škola Zeppelin, ZŠ Angelova, ZŠ Botičská, ZŠ Podolí, ZŠ Radotín, ZŠ Tyršova, ZŠ Bronzová, ZŠ Otokara Chlupa, ZŠ Jánského, ZŠ Na Šutce, ZŠ Na Dlouhém lánu, ZŠ Mikoláše Alše, ZŠ Lysolaje, ZŠ Bílá, ZŠ Mohylová, ZŠ Barrandov aj.
Dále pak s MŠ z Prahy 4 a Prahy 5.

20. e) Předpokládaný přínos projektu a dopad řešení v místě realizace

Ekologickým a navíc trojpolním hospodařením zvyšují žáci biodiverzitu a ochranu krajinného rázu dané lokality.

Narušením travního drnu bránami taženými koněm (starým osvědčeným způsobem managementu - úklidem stařiny koňskými bránami) profesionálně realizují péči pro podporu motýlů a dalších bezobratlých.

Projekt Hospodář 2025 realizuje zážitkovou pedagogiku EVVO v komplexu historických a současných souvislostí. Na daném místě takto hospodařili naši předci po dobu mnoha staletí. Jako sekundární jev jejich činnosti se vytváří mizející biotop.

V programech zažijí žáci těžkou práci s půdou, rytí rýčem, táhnutí pluhu vlastníma rukama. Poté v návaznosti na práci s koněm poznají, s jak neuvěřitelnou silou a zároveň lehkostí a obratností to dokáže člověk s koněm.

Stejně silný zážitek si odnášejí z pěstování brambor. Brambory patří vedle pšenice a obilí k potravině s velkou výživovou hodnotou. Děti brambory zasadí, okopávají je a nakonec vyorají, což jim umožní vidět celou úrodu pohromadě a radostně se o ní dělit.

Z výukových listů si odnesou poznání o druzích obilí, klíčení, fázích růstu, tvorbě humusu a především poznání o tom jak při údržbě ochranného pásma přírodní památky pomohli k obohacení bioty památky.

Žáci si kromě praktického poznání navíc, ve velkém a pestrém rozsahu, rozvinou a zdokonalí manuální zručnost, která jim též chybí.

Programy tohoto projektu jsou realizované nadstandardním způsobem, proto v nich budeme nadále pokračovat. Budeme je udržovat a rozvíjet, aby takto originální, výjimečnou a kvalitně zpracovanou zážitkovou pedagogikou v rámci EVVO mohlo projít co nejvíce žáků pražských ZŠ.

20. f) Rozpočet projektu

Celkové předpokládané náklady na projekt Hospodář 2025 na rok 2025 a 2026 činí **829.000Kč**.
Předpokládané příjmy z vlastních zdrojů (příspěvky od účastníků) činí celkem **231.000Kč**.

Podrobný položkový rozpis v samostatných přílohách III. Rozpočet projektu.

---

viz. Příloha 23

viz. Příloha 27

---

20. g) Složení řešitelského týmu

– předseda sdružení, pastevec- péče o koně, ovce, kozy a jejich zázemí

[redacted]
- lektor, potvrzení seminář EVP, pedagogický poradce, metodická výpomoc

[redacted] - lektor programů, tvorba metodických a pracovních listů

[redacted] - pedagogický poradce-lektor programů

[redacted] - lektor, potvrzení seminář EVP

[redacted] - lektor, potvrzení seminář EVP, humanitní environmentalistika

[redacted] - soukromě hospodařící zemědělec

20. h) Externí spolupracovníci

[redacted] - genová banka VURV Praha-Ruzyně, konzultace postupů při použití starých druhů

[redacted] - odborné vedení programů pečení chleba

20. i) Perspektiva dalšího řešení vlastními prostředky

Jelikož je projekt koncipován jako nezisková osvětová činnost, nelze předpokládat řešení vlastními finančními prostředky.

20.j další doplnění k projektu

viz. Příloha 20 .j dotazník předchozích projektů survey .pdf, dotazník Ovečky, PL+ML

21. Odborná doporučení

viz. Příloha 21.1. potvrzení o semináři EVP.pdf

22. Návaznost na jiné projekty

Projekt navazuje a rozvíjí pilotní projekt DĚTI, OVCE, KRAJINA (2013-14) a jeho pokračování projekty HOSPODÁŘ (2015-16), OD ZRNA K CHLEBU (2016-17), OD HROUDY K CHLEBU (2017-18), PÉČE PRAŽSKÝCH ŠKOL O PŘÍRODNÍ PAMÁTKU PODBABSKE SKÁLY (2018-19), PÉČE PRAŽSKÝCH ŠKOL O PRAŽSKÉ PŘÍRODNÍ PAMÁTKY (2019-23), Hospodář 2024

viz. Příloha 22. návaznost na jiné projekty 2013-23 PPŠOPPP0 , Hospodář 2024, 2010-2022 Ovečky

23. podrobný rozpis celkových a požadovaných nákladů

viz příloha 23. podrobný rozpis celkových a požadovaných nákladů (2).pdf

27. předpokládané příjmy z realizace

231.000Kč-příspěvky od účastníků

viz. Příloha 27. předpokládané příjmy z realizace.pdf

28. Která organizace, resp. právnická nebo fyzická osoba, se dále podílí na úhradě nákladů nebo byla požádána o finanční příspěvek na uvedený projekt a v jaké výši?

V současné době se na financování projektu nepodílí žádná další instituce.

30. Finanční udržitelnost projektu v následujících letech

Projekt v uvedeném počtu účastníků je udržitelný s grantovou pomocí HMP.

31. Jaké finanční prostředky, a na jaký účel, z rozpočtu hl. m. Prahy nebo ČR obdržel žadatel v předcházejících dvou kalendářních letech (popř. v letošním roce)?

viz. Příloha 31. finanční prostředky obdržené z rozpočtu HMP.pdf

32. Byla (popř. bude) podána v letošním roce žádost o poskytnutí finančních prostředků z rozpočtu hl. m. Prahy prostřednictvím jiného odboru Magistrátu hl. m. Prahy (např. odbor školství, odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu apod.)?

V roce 2025 u žádného jiného odboru MHMP nepožádal Spolek Ábel o poskytnutí finančních prostředků z rozpočtu HMP.